

Datum
2020-06-10
Vår referens
Ilona Holmgren
Utredningssekreterare
ilona.holmgren@malmo.se

Tjänsteskrivelse

Motion av John Roslund (M) och Tony Rahm (M) om äldre på ungdomsbesök STK-2019-1482

Sammanfattning

John Roslund (M) och Tony Rahm (M) yrkar i en motion på att hälsa-, vård- och omsorgsnämnden ges i uppdrag att intensifiera kommunikationen med förskolenämnden och grundskolenämnden i syfte att finna lösningar där de äldre kan vara en del i skolan, samt att undersöka möjligheten för människor som får mat i hemtjänsten att äta på våra skolor. Motionärerna skriver i motionen om ensamhet bland äldre, unga som saknar naturliga relationer med äldre och att äldre borde engageras mer i förskola och skola. Vidare föreslår motionärerna att skolrestauranger ska öppna upp för de äldre som får mat via hemtjänsten. Motionärerna framhåller fördelar med naturliga möten mellan unga och äldre, att matsvinnet minskar och att äldre bryts ur sin ensamhet och känner sig behövda. Yttranden har lämnats från förskolenämnden, grundskolenämnden, hälsa-, vård- och omsorgsnämnden och servicenämnden. Stadskontoret föreslår att motionen ska anses besvarad.

Förslag till beslut

Kommunstyrelsen föreslår kommunfullmäktige besluta

1. Kommunfullmäktige anser att John Roslund (M) och Tony Rahms (M) motion är besvarad med vad som redovisas i ärendet.

Beslutsunderlag

- Motion av John Roslund (M) och Tony Rahm (M) om äldre på ungdomsbesök
- Tjänsteskrivelse från servicenämnden
- Servicenämnden beslut 200214 § 18 med Särskilt yttrande (MP)
- Remissvar från servicenämnden
- Remissvar från förskolenämnden
- Förskolenämnden beslut 200219 § 15 med Reservation (M)
- Remissvar från hälsa-, vård- och omsorgsnämnden
- Hälsa-, vård- och omsorgsnämndens beslut 2020-02-20 med Reservation (M+C)
- Remissvar från grundskolenämnden
- Grundskolenämnden beslut 200225 § 21 med Reservation (M+C) och (SD)
- G-Tjänsteskrivelse KSAU 200831 Motion av John Roslund (M) och Tony Rahm (M) om äldre på ungdomsbesök

Beslutsplanering

Kommunstyrelsens arbetsutskott 2020-08-31

Kommunstyrelsen 2020-09-09

Kommunfullmäktige 2020-09-24

Beslutet skickas till

Motionärerna John Roslund (M) och Tony Rahm (M)

Förskolenämnden

Grundskolenämnden

Hälsa-, vård- och omsorgsnämnden

Servicenämnden

Ärendet

John Roslund (M) och Tony Rahm (M) yrkar i en motion på att:

1. Hälsa-, vård- och omsorgsnämnden ges i uppdrag att intensifiera kommunikationen med förskole- och grundskolenämnden i syfte att finna lösningar där de äldre kan vara en del i skolan.
2. Undersöka möjligheterna för människor som får sin mat i hemtjänsten att äta på våra skolor.

Motionärerna för ett resonemang kring ensamhet bland äldre och möjligheter som finns med att engagera äldre i förskola och skola som exempelvis rastvakter/lekledare eller som så kallade skolmorfar/skolmormor. Motionärerna anser vidare att skolrestauranger skulle kunna öppna upp för äldre som får sin mat via hemtjänst för att uppnå fördelar med naturliga möten mellan unga och äldre, minska matsvinn och bryta äldres ensamhet.

Remissinstansernas yttrande**Förskolenämndens (FSKN) yttrande**

Nämnden föreslår kommunfullmäktige att avslå första yrkandet och gör bedömningen att målgruppen för denna motion är äldre inom HVON:s uppdrag som inte är aktuella för rekrytering till förskolan. Nämnden är dock generell positiv till andra former av generationsöverskridande samarbeten och ger två exempel. Samarbete mellan förskolan och äldreomsorgen som uppmärksammats i Malmö stads *Årets samarbete*. Samt pensionerade pedagoger som kan arbeta vidare genom timanställning.

Nämnden väljer att avstå från att yttra sig gällande andra yrkandet.

Skriftlig reservation har lämnats av (M)

Grundskolenämndens (GRN) yttrande

Nämnden föreslår kommunfullmäktige att anse första yrkandet besvarad. I yttrandet beskrivs tidigare försök som har gjorts avseende anställning/ideellt arbete och svårigheter som uppmärksammats. Nämnden är generell positiv till generations- och kulturöverbyggande aktiviteter och anser att motionärens syfte eventuellt kan uppnås utanför skolan med stöd av ideella organisationer.

Nämnden föreslår för kommunfullmäktige att avslå andra yrkandet.

Skriftlig reservation har lämnats av (SD) samt gemensamt av (M) och (C).

Hälsa-, vård- och omsorgsnämndens (HVON) yttrande

Nämnden föreslår kommunfullmäktige att anse hela motionen vara besvarad.

I yttrandet framgår bland annat att förslaget om att äldre ska vara en del av skolan, inte anses bidra till en kvalitetsförbättring för majoriteten av äldre som utgör nämndens målgrupp, vilka primärt har stöd och hjälp på grund av ålder, funktionsnedsättning eller sjukdom.

Insatser kring måltidsstöd utformas tillsammans med den äldre och måltider i skolrestauranger anses inte tillföra ökad kvalitet för majoriteten av nämndens målgrupp.

I nämnden reserverar sig (M) och (C).

Servicenämndens (SEN) yttrande

Nämnden beslutar föreslå kommunfullmäktige att bifalla motionen.

I nämndens underlag framgår ett antal faktorer som anses göra det svårt att genomföra förslaget.

Muntlig reservation har lämnats från (S) med instämmande av (L). Särskilt yttrande har lämnats från (MP).

Bakgrund

Äldreforskning

Ensamhet bland äldre ökar efter 75 års ålder och påverkas av förlust och saknad av nära anhöriga och vänner eller av försämrad hörsel, syn och rörlighet. Det som uppfattas meningsfullt är ofta individuellt men social gemenskap och stöd, meningsfullhet, fysisk aktivitet och goda matvanor anses bidra till gott åldrande.

Gerotranscendens är en gren av forskning om åldrande som bland annat visar att aktiviteter och ideal som var viktiga i medelåldern inte behöver vara lika viktiga vid åldrande. I stället kan åldrande människor välja mer noggrant vad de vill lägga sin tid och sitt engagemang på.

Intervjuer med äldre har visat att de uppskattar enskildhet och att vara ensamma för att kunna vila och reflektera och sjukdomsdrabbade har ett större behov av enskildhet.

Skollagar som kan påverka seniorers deltagande inom skolan

Skolor är inte offentliga platser och rektorn avgör vem som får vistas där.

Varje skolenhet ska ha en rektor som ansvarar för det pedagogiska arbetet, organiseringen och resursfördelningen. Rektorn ansvarar för ordningsreglerna på skolan, att kvalitetsarbetet vid enheten genomförs, att beslut fattas enligt skollagen och andra bestämmelser, samt fördelar resurser efter barnens olika förutsättningar och behov.

Obligatorisk registerkontroll ingår för att arbetsgivare i skolan¹ ska få anställa, anlita eller ta emot personer (till exempel som praktikant) i verksamheter som ska ha direkt och regelbunden kontakt med barn. De som vistas i skolan ska visa ett registerutdrag från polisen. Skolan har också ansvar för att skydda och värna barnens integritet.

¹ I begreppet skola ingår förskola, förskoleklass, fritidshem, grundskola, grundsärskola, specialskolan, sameskolan och annan pedagogisk verksamhet såsom pedagogisk omsorg som erbjuds i stället för förskola eller fritidshem, öppen förskola, öppen fritidsverksamhet, omsorg under den tid då kommunen inte erbjuder förskola eller fritidshem

Skolmat

Skolans matsal ingår i skolans lokaler och de är inte allmänna platser. Jurister på Sveriges kommuner och regioner (SKR) gör bedömningen att det inte behövs registerutdrag för andra gäster i skolrestauranger men de ställer sig dock frågande om hur skolans tillsynsansvar påverkas. I skolans tillsynsansvar ingår att barn och elever i skolan ska få den tillsyn de behöver, inte skadas och inte skadar något eller någon annan. Tillsynsansvaret är högre för barn i lägre åldrar. Den fria skolmaten är lagstadgad för skolbarn. Administration av köp- och sälj till andra utöver de som ska vistas i skolan ökar den kommunala administrationen. Konkurrens gentemot privata aktörer behöver beaktas i de fall skolan ska erbjuda lunch åt fler än de som redan vistas i skolan.

Exempel på kommuner där äldre äter på skolor

Det finns kommuner som infört möjlighet för seniorer över 65 år eller för äldre med hemtjänst att äta på vissa skolor, de dagar skolan har öppet. Nedanstående exempel har för närvarande påverkats av pågående corona-pandemi och har ej genomförts enligt planering.

Falkenbergs kommun (ca 45 500 invånare) beslutade att genomföra provverksamheten *Låt unga och äldre mötas på lunchen* våren 2020. I anvisningarna för provperioden finns regleringar som uppmärksammar säkerhetsaspekter så att inga obehöriga vistas i lokalerna. Endast föranmälda äldre med hemtjänst erbjuds tillträde och då endast vid vissa tider i två av kommunens skolrestauranger. Kommunen planerar att utvärdera försöket.

Uppsala kommun (ca 230 800 invånare) beslutade att testa seniorluncher på tre skolor under provperioden februari till april 2020. Erbjudandet riktar sig till personer som är 65 år och äldre och är en del av satsningen *äldrevänlig kommun*. Kommunen bedriver både seniorrestauranger och skolrestauranger och söker bland annat ekonomiska synergieffekter.

Malmö stads skolrestauranger

Rapport om kostverksamheter² från Malmö stad 2016 visade till exempel att skolrestauranger arbetar på uppdrag från skolor (grund-, gymnasie- och förskolor) och med överenskommelser. Malmö stads skolrestauranger har under lång tid arbetat med verksamhetens miljö- och klimatpåverkan. Alla menyer kostnads- och näringsberäknas för att passa målgrupperna. Planering och revidering av matsedlar sker i samarbete med skolverksamheterna och tar hänsyn till ekonomi, ökad andel ekologiska produkter och att minska matsvinn. Den terminsbundna måltidsverksamheter sker under 184 serveringsdagar per år. Köken som tillagar maten för Malmös skolor har varierande kapacitet att tillaga från 100 till närmare 5 000 portioner. I restaurangerna används måltidsscheman för måltidsgästerna (eleverna) för att klara kapaciteten i restaurangerna. Serviceförvaltningen gav uttryck åt utmaningar exempelvis med stort antal elever som hänvisades att äta sin skollunch på kort tid, i en miljö med stress och höga ljudnivåer.

Hälsa-, vård- och omsorgsnämndens (HVON) reglemente

Enligt HVON:s reglemente, ingår i nämndens uppdrag äldre människor, vuxna människor med fysisk funktionsnedsättning, och vuxna människor med somatisk sjukdom. Nämndens primära uppdrag är att ge stöd, hjälp och service till sina målgrupper. Nämnden ansvarar även för insatser vid hälso- och sjukvård och tillhandahåller förebyggande och uppsökande insatser samt

² STK-2015-940

ansvarar för mötesplatser åt sina målgrupper.

Exempel från Malmö som involverar äldre och unga

Communities That Care (CTC)

CTC kommer införas i hela Malmö och är ett styrsystem för ett långsiktigt och systematiskt socialt preventionsarbete. CTC-programmet syftar till att skapa goda uppväxtvillkor för barn och unga i hela Malmö. Arbetet pågår i Malmö för att mobilisera fler vuxna förebilder som kan, ”rekrytera” barn i Malmö till positiv utveckling i motsats till att de rekryteras till kriminalitet och antisociala gäng.

En av de första som deltog var *Pensionärernas riksorganisation PRO*, 2015. Arbetet utvecklas i respektive område där insatser och målgrupper beslutas av det lokala områdesteamet.

Exempelvis pågår i Hermodsdal möten mellan seniorer och unga. I Bunkeflo har dialog inletts med *Hembygdsföreningen Bunkeflo Gille*. Allt eftersom arbetet kommer igång i lokalområden involveras sannolikt fler seniorer. Arbetet kan också medvetet riktas till denna målgrupp.

Näktergalen

Näktergalens mentorsverksamhet startade 1997 vid dåvarande Malmö högskola och innebär nu att studenter på Malmö universitet är mentorer åt barn. Verksamheten pågår på en handfull skolor i Malmö. Sedan starten har mer än 3000 grundskolebarn och mentorer träffats.

Läsåret 2007–2008 genomfördes pilotprojektet *Näktergalen Senior*³, där studenter och seniorer regelbundet träffades för ett ömsesidigt utbyte. Bland erfarenheterna framkom exempelvis att det var svårt att nå socialt isolerade seniorer som verkligen behövde sociala kontakter.

Samarbeten mellan stadens förvaltningar

Generationsmöten mellan särskilda boenden och förskolor pågår i samarbete med kulturförvaltningen. 2018 inleddes ett initiativ i vilket förskolebarn målade allahjärtansdagskort till äldre på närliggande särskilda boende för äldre. Kortet besvarades med tackkort. Initiativet har lett till fler nya möten mellan berörda förskolebarn och äldre, där framför allt barnen besökt äldreboenden. Samarbetet vann även första pris i Malmö stads utmärkelse *Årets samarbete*. I planeringen för 2020 ingår utvidgning med nya samarbeten mellan fler förskolor och särskilda boenden.

Genuint intresse från båda parter anses vara viktig framgångsfaktor för återkommande träffar.

Stadskontorets bedömning

Yrkande ett om att intensifiera kommunikation mellan HVON, FSKN och GRN för att finna lösningar där äldre kan bli en del av skolan.

Av HVON:s yttrande framgår bland annat att en stor andel av förvaltningens målgrupp är i behov av kommunala insatser inklusive hälso- och sjukvård för att klara sin dagliga livsföring. Sannolikt finns många svårigheter att matcha denna grupp av äldre med uppdrag i skolan enligt motionärernas förslag. Majoriteten äldre har egna behov av stöd som också kan medföra svårigheter att vistas i skolmiljöer.

Generationsmöten mellan äldre som bor på särskilda boenden och barn från förskolor pågår i Malmö. Vanligtvis sker dessa möten när barn från förskolor besöker de äldre i deras hem.

Planering finns för att utöka med fler samarbeten mellan intresserade förskolor och särskilda

³ Pilotprojektet Näktergalen senior. Mötet mellan senior och student, Ekblad, J. (2008)

boende.

Fördelar med generationsmöten ur socialt hållbarhetsperspektiv beskrivs bland annat inom CTC-arbetet. Vuxna och äldre har viktiga roller för att skapa en positiv utveckling för barn i staden och är ett uppdrag som utvecklas och pågår i Malmö.

Med bakgrund i ovanstående föreslår stadskontoret att yrkandet är besvarat.

Yrkande om att undersöka möjligheten att människor som får mat inom bemtjänsten att äta på våra skolor

I Malmös skolrestauranger pågår sedan länge ett strategiskt arbete med närings- och kostnadsberäknade måltider för att passa målgruppen samt för att minska matsvinn.

Skolrestauranger planerar måltidsverksamheten tillsammans med ansvariga för skolverksamheter.

Utmaningar med redan många måltidsgäster och pressade skolmåltidsscheman är faktum.

HVON yttrar sig om att yrkandet inte anses tillföra någon kvalitet för nämndens målgrupp.

Stadskontoret gör bedömningen att en utökning av måltidsgäster i en redan trängd skolmåltidsmiljö inte ger kvalitetseffekter för varken äldre eller unga.

Med bakgrund i ovanstående föreslår stadskontoret att yrkandet är besvarat.

Stadskontorets förslag

Stadskontoret föreslår att motionen bör anses vara besvarad enligt vad som redovisas i ärendet.

Ansvariga

Heléne Norberg Direktör

Daniel Olsson Sektionschef

Andreas Norbrant Stadsdirektör